

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

Індивідуалізація навчання іноземної мови на старшому етапі

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
студентка групи ПР-64
Коломієць Дар'я Андріївна

Науковий керівник:
к. філол. наук, ст. викл.
Овсянко Олена Леонідівна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	5
1.1 Сутність поняття «індивідуалізація навчання»	5
1.2 Застосування інформаційних технологій в навчанні іноземної мови ...	9
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ	15
2.1 Принцип індивідуалізації в навчанні іноземної мови.....	15
2.2 Методи і прийоми для реалізації принципу індивідуалізації.....	18
2.3 Індивідуальний підхід у роботі з аудіотекстом	23
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ.....	35

ВСТУП

Англійська – одна з найбільш поширених мов на Землі. 325 мільйонів людей використовують англійську мову як рідну і приблизно 300 мільйонів – як другу мову, для бізнесу і освіти.

Одне з головних завдань при викладанні іноземної мови в школі є вирішення такої важливої проблеми, як розвиток самостійної роботи учнів, їх орієнтування на активне, творче засвоєння матеріалу, вміння логічно мислити, оперативно приймати самостійні рішення.

Актуальність бакалаврської роботи зумовлена загальними тенденціями сучасної освіти, направленими на глобалізаційні процеси, активне використання інформаційно-комунікаційних технологій та сприяння розвитку індивідуальності. У зв'язку з цим представляється необхідним проведення більш ґрунтовного дослідження особливостей принципу індивідуалізації в навчанні англійської мови.

Мета роботи – дослідити методи і прийоми для успішної реалізації принципу індивідуалізації на заняттях з англійської мови.

Відповідно до заданої мети були поставлені такі **завдання**:

- проаналізувати навчально-методичні праці вітчизняних і зарубіжних авторів з проблематики дослідження;
- розкрити ключові поняття з теми, що вивчається;
- описати технологію реалізації принципу індивідуалізації на заняттях з англійської мови.

Об'єкт дослідження: принцип індивідуалізації в навчанні англійської мови.

Предмет дослідження: особливості реалізації принципу індивідуалізації в навчанні англійської мови.

Методи дослідження. У роботі застосовуються такі методи і прийоми: критичний аналіз науково-теоретичних джерел, індукція, дедукція, синтез, порівняння, узагальнення.

Теоретичне значення роботи: проведене дослідження може служити джерелом необхідних теоретичних знань для студентів і викладачів при вивченні принципу індивідуальності. Напрацювання наукової праці є внеском у розвиток сучасної педагогічної науки.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використовувати одержані результати у розвідках із педагогіки та у вузівській практиці при читанні курсів з англійської мови.

Апробація результатів дослідження. Проходження вебінару “Home reading: a duty or a pleasure?”, організований MM Publications (сертифікат виданий 15.06.20).

Структура та обсяг бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

1.1 Сутність поняття «індивідуалізація навчання»

Проблематика індивідуалізації навчання є предметом дослідження багатьох педагогів, таких як Н. П. Волкова, Н. М. Заячківська, Г. І. Коберник, З. М. Онишків, О. М. Пехота, Г.П. П'ятакова та ін. У своїх роботах вони враховують можливість створення умов для особистісного розвитку учнів у різних видах діяльності.

На думку Н. П. Волкової, однією з найголовніших проблем технології навчання є пошук більшої кількості шляхів використання індивідуальних навиків учнів в умовах роботи в групі, в класі та в самостійних позакласних заходах. Комунікативне навчання передбачає перш за все так звану особистісну індивідуалізацію. Незважаючи на персоналізацію, ми не використовуємо великі індивідуальні внутрішні резерви. Під резервами розуміються наведені далі шість характеристик особистості учня: контекст діяльності, світогляд, інтереси і схильності, життєвий досвід, емоції і почуття, статус особистості в команді. Вони і є тими резервами, які повинні використовуватися педагогом на уроці [7, с. 243].

Таким чином, особистісна індивідуалізація полягає в тому, що прийоми навчання співвідносяться з особистісними, суб'єктивними і індивідуальними властивостями особистості кожного учня. Ці властивості враховуються при виконанні вправ і завдань.

Індивідуалізацією можна назвати спеціальну систему навчального процесу всередині групи, спрямовану на реалізацію унікального підходу до кожного учня, що є основним принципом особистісного розвитку.

Певні природні особливості людини представлені в особистості. Збірність усіх цих властивостей в сукупній формі виступає у вигляді темпераменту,

органічних потреб, задатків, які складають природну основу індивідуальності. В психології загальноновизнано, що здібності людини синтезуються вродженим людиною процесі індивідуального розвитку і що здібності засновані на спадкових вимогах до їх розвитку в формі схильностей [24, с. 143].

Якщо ви опановуєте мовну діяльність за допомогою іноземної мови, роль навичок проявляється в тому, що одні учні виконують певні завдання краще, швидше. У той же час інші учні демонструють гарні результати у навчальних вправах іншого типу. Психологи вважають, що кожна людська здатність – це синтез вродженого і набутого.

Ми вважаємо, що важливі навички володіння іноземною мовою, такі як запам'ятовування, фонематичне слухання, інтонація і мовні навички, можуть бути не тільки успадковані, але і розвинені. Це означає, що учителю необхідно спрямовувати свою професійну діяльність на розвиток вищезазначених компетенцій в учнів. Слід зазначити, що реалізувати цю мету можливо із застосуванням принципу індивідуалізації.

Багато з педагогів вважають, що індивідуалізація є ключем до мотивації. Дослідження сучасних психологів та дидактиків виявляють, що реальне розвиваюче навчання неможливе без урахування індивідуальних особливостей учня, а воно є однією з цілей нашого шкільного предмета.

Індивідуалізація навчання характеризується реалізацією принципу індивідуального підходу в навчанні, якщо він орієнтований на психологічні, індивідуальні особливості характерні учню, то як наслідок він будується з урахуванням цих характеристик. Принцип індивідуалізації навчання заснований на необхідності орієнтуватися не на «середнього» учня, а на кожного учня в аудиторії. Індивідуальні, психологічні особливості учнів враховуються при виборі і використанні певних прийомів і методів навчання при певному дозуванні домашньої роботи. Можна поєднувати фронтальну роботу з класною та з індивідуальною роботою з окремими учнями. Іншими словами, методи навчання повинні бути різноманітними та відрізнятися залежно від індивідуальних особливостей учня [36, с. 59].

Індивідуалізація в навчанні зароджена на гарному знанні та розумінні вчителем учнів: які природні дані є в учнів, що кожен з них може, до чого учень проявляє особливий інтерес, з ким кожен з них дружить, що дуже важливо, наприклад, при організації парної роботи. Індивідуальний підхід виконується особливо добре, коли студенти працюють з роздатковим матеріалом. Будь-який бажаючий може отримати завдання на картці, яке, хоч і вимагає розумових зусиль, але воно для нього посилене, бо він вже має достатньо знань і умінь для його виконання. Науковці виокремлюють три групи, які з'єднані між собою і утворюють одиницю, що називається індивідуальністю [26, с. 117].

Індивідуальна властивість учнів.

Індивідуальні властивості представлені у вигляді певних природних якостей людини. Сукупність цих властивостей в більш загальній формі виступає у вигляді темпераменту, задатків, органічних потреб, які складають природну основу індивідуальності [18, с. 192].

Суб'єктні властивості учнів і суб'єктна індивідуалізація.

Як суб'єкт, людина характеризується не тільки різними видами діяльності, але і ступенем їх продуктивності, яка, з одного боку, визначається природними навичками, а з іншого – здатністю працювати, тобто суб'єктивними характеристиками. Продуктивна діяльність залежить не лише від навичок, а й від певної системи прийомів, що характеризують індивідуальний стиль людської діяльності, тобто від індивідуально-унікального поєднання прийомів та методів діяльності, що забезпечують найкращі результати роботи цієї людини. Важливість оволодіння раціональними прийомами і способами діяльності пояснюється, двома факторами. По-перше, відсутність деяких навичок можуть компенсуватися раціональними методами виконання дій. По-друге, школа тільки закладає основу для практичного знання іноземної мови [27, с. 120].

Особливо необхідна суб'єктна індивідуалізація для учнів зі слабкими вміннями, без неї не виконується одна з призначень методики – навчати вчитися, не розвивається здатність до самоосвіти. Особливість суб'єктивної

індивідуалізації в оволодінні іноземною мовою полягає в тому, що вона повинна передбачати одночасне використання методологічних матеріалів різних форм (наприклад, наявність або відсутність опор) що враховують своєрідність прийомів навчальної діяльності учня, але призводять в остаточному підсумку до однакових результатів по можливості за рівні відрізки часу. Оснащення учнів раціональними методами навчання потребує цілеспрямованої і систематичної роботи [27, с. 122].

Особистісні властивості учнів і особистісна індивідуалізація.

Дуже часто студенти пасивні, навіть якщо вони виконують завдання, які їм посильні (індивідуальна індивідуалізація) і при вказівках на те, як ці завдання повинні виконуватися (суб'єктивна індивідуалізація). Причина в тому, що особистісні якості учнів не враховуються. Першорядне значення персоналізації для оволодіння мовними здібностями визначається тим фактом, що особисті якості ближче, ніж індивідуальні і суб'єктивні, і пов'язані з мовною діяльністю через їх соціальну функцію. Коли індивідуальні особливості людини формують природну основу індивідуальності, особистісні характеристики формують його істотну сторону [7, с. 284].

Персоналізована індивідуалізація враховує контекст студентської діяльності. Життєвий досвід студентів (їх досвід читачів, спортсменів, мандрівників): сфера інтересів, бажань, навичок, духовних потреб; погляд на світ (погляд на життя); емоційно-почуттєва сфера (коли студентів «провокують» на висловлювання щодо захисту улюбленої команди, акторів, книг, професії); статус особистості в колективі: популярність студента серед друзів, призначення лідера в мовній групі і т. д. [7, с. 286].

Особисті якості є невід'ємною частиною індивідуальності людини і формують їх сутність. Видається виправданим і методологічно доцільним підкреслити особистісний тип індивідуалізації, який спеціально розроблений для врахування індивідуальних особливостей індивідуалізації учня.

1.2 Застосування інформаційних технологій в навчанні іноземної мови

У наш час комп'ютерна техніка використовується у всіх сферах людської діяльності, чи то робота, дозвілля чи навчання. Інформаційні технології дуже швидко увійшли до процесу навчання. Їх можна використовувати для пояснення нової теми, перевірки знань, закріплення вже пройденого матеріалу тощо. Комп'ютерні технології навчання – це процеси підготовки та передачі інформації учню, при цьому комп'ютер виступає засобом реалізації.

Під терміном «інформаційні технології» розуміються усі технології, які можуть застосовувати певні технічні засоби інформації з аудіо, кіно, відео. Вчені розглядали це поняття в двох сенсах – вузькому і широкому. У вузькому розумінні – використання комп'ютера, як навчального інструменту, в широкому розумінні – різнобічне застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання [13, с. 164].

Т. М. Басюк надає більш змістовне розуміння цього поняття. На його думку інформаційні технології – це поєднання методів, програмного забезпечення, апаратних та технологічних засобів, які дозволяють збирати, накопичувати та обробляти інформацію. Проведений ним аналіз дав змогу визначити спільні точки зору на концепцію всіх авторів. У нашій роботі ми будемо спиратися на визначення, запропоноване Т. М. Басюком. «Інформаційні технології – це поєднання методів, програмного забезпечення, апаратних та технологічних засобів, які дозволяють збирати, накопичувати та обробляти інформацію» [2, с. 109].

Існують різні класифікації комп'ютерних навчальних засобів. Вони поділяються на універсальні засоби, які можна використовувати для навчання різних видів мовної діяльності; спеціалізовані засоби, що використовуються для розвитку певних навичок певного виду мовної діяльності; інструменти, які можуть підтримувати студента в процесі навчання.

За видом навчальної діяльності спеціалізовані та універсальні комп'ютерні навчальні засоби поділяють на навчальні, контролюючі, тренувальні, комбіновані і допоміжні.

Навчальні засоби зазвичай надають певні теоретичні матеріали, тренувальні, контрольні та навчальні вправи, допоміжні навчальні засоби, підказки, ключі та правильні відповіді.

Контролюючі комп'ютерні засоби містять ряд тестових вправ, а також засоби для обчислення помилок, для запису часу виконання запропонованих завдань та для проведення підсумкової оцінки;

Тренувальні засоби – ці комп'ютерні засоби зазвичай використовуються учнями при самостійній роботі;

Комбіновані комп'ютерні навчальні засоби – це навчальні або тренувальні засоби, які включають в себе здійснення комп'ютерного контролю [11, с.68];

Допоміжні комп'ютерні навчальні засоби включають в себе різні довідкові роботи, енциклопедії та словники, які є як на електронних носіях інформації (CD, DVD), так і в інтернеті.

Враховуючи цілі викладання іноземної мови в університеті, серед навчальних посібників з комп'ютерного навчання виділяються наступні засоби навчання:

- фонетичні;
- граматичні;
- лексичні;
- читання [2, с. 34].

Існує велика кількість науково-методичної літератури в галузі інформаційних технологій: навчальний курс з комп'ютера, система комп'ютерного навчання, комп'ютерний підручник, тренувальні засоби, комбіновані комп'ютерні навчальні засоби, допоміжні комп'ютерні навчальні засоби. Таким чином ви можете реалізувати завдання різних видів навчання та досягати навчальних цілей.

Постійна робота з інформаційними технологіями та різними їх видами реалізує дидактичні можливості при навчанні іноземної мови. Технологія електронного подання інформації і, перш за все, організація пошуку та доступу до цієї інформації дозволяють ефективно вирішувати деякі приватні дидактичні проблеми при навчанні іноземних мов. Для того, щоб вивчити іноземну мову, вам потрібна велика кількість інформації, яка також є актуальною при вивченні рідної мови. Однак ми вивчаємо свою рідну мову з самого народження. Ми її вивчаємо коли йдемо у садочок, батьки та викладачі розмовляють з нами рідною мовою. В той час коли студенти, які вивчають іноземну мову, повинні шукати способи отримати та вивчити якомога більше нового матеріалу за короткий час. Коли ви вивчаєте іноземну мову, вам слід зібрати велику кількість дидактичної та довідкової інформації, яка завжди є під рукою, якщо це можливо. Зазвичай роль таких накопичувачів відіграють різні друковані підручник, проти вони не завжди є поруч, і пошук інформації в них займає багато часу, це може бути нудно і мало продуктивно, часто можна просто не знайти відповідь на питання, що цікавить [30, с. 28].

Можливості електронних пристроїв зберігання інформації майже необмежені. Прості та ефективні технології, їх організація та пошук дають можливість збирати велику кількість лексичної, граматичної, орфографічної і навіть аудіо інформації по досліджуваній мові і вирішувати зазначені проблеми в повному обсязі. Завдяки постійній та систематичній роботі з комп'ютерними програмами відтворюються такі концептуальні дидактичні можливості: можливість систематично працювати з учбовою інформацією; можливість оперативного контролю навчального процесу та забезпечення надійного зворотного зв'язку; можливість інтенсивної роботи з комп'ютером [17, с. 78].

Комп'ютерні засоби навчання називаються інтерактивними. Вони можуть «реагувати» на дії учнів та викладачів, «вступати» в діалог з ними, це і є основною характеристикою комп'ютерних методик навчання.

Комп'ютер можна використовувати на всіх етапах навчального процесу: при поясненні (знайомстві) нового матеріалу, при коригуванні, повторенні та

відстеженні. При цьому комп'ютерна система виконує різні функції для дитини: вчителя, інструмента роботи, навчального об'єкта, який працює разом з колективом, ігрового середовища.

До функцій роботи вчителя з застосуванням комп'ютерних технологій входять:

- організація навчального процесу та підготовка навчальних матеріалів (зовнішня діагностика, підсумковий іспит, графік навчального процесу);
- виконання та координація роботи в класі (розміщення робочих місць та презентація наглядного матеріалу);
- особистий нагляд за учнями, надання допомоги, особиста взаємодія з дитиною. Найкращі варіанти індивідуального навчання досягаються за допомогою комп'ютерних технологій, які включають в собі зорові та слухові матеріали;
- підготовка елементів інформаційної бази (різні методи навчання, демонстраційне обладнання, програмне забезпечення, освітні і наочні посібники) та їх взаємозв'язок із змістом певного предмета [14, с. 44].

Завдяки комп'ютерному навчанню всі основні закони навчального процесу, включаючи загальні, захищаються та відображаються у штучній політиці. Нижче наведено деякі найбільш характерні та специфічні методи навчання процесу викладання іноземної мови та ті штучні принципи, які мають особливу функцію комп'ютерного навчання. До них належать принципи: свідомості, активності, інтерактивності, науковості, доступності, систематичності, рівня усвідомлення, послідовності, персоналізації та візуалізації [13, с. 115].

Ми розглянемо лише основні принципи, так як вони всі тісно пов'язані між собою та в певній мірі залежать один від одного.

Принцип свідомості комп'ютеризованого навчання – це визнання того, що для досягнення цілей навчання потрібно вибирати стратегію, забезпечуючи

широку модель «підтримки» навчання, щоб допомогти студентам. Більш висока якість та краще навчання – основні переваги. Плюсом комп'ютерних технологій є те, що вони надають учням нову інформацію, коли вони відчують, що вона потрібна. Так як ця інформація виступає, як другорядна мета в діях учнів, її інтеграція є усвідомленою та має високі показники [22, с. 98].

Оскільки початком комп'ютерної діяльності завжди є користувач, то представляється принцип активності учнів у процесі комп'ютерного навчання. В сучасних умовах активного розвитку комп'ютерних технологій у навчальному процесі принцип активності учнів перетворюється у форму навчання на основі комп'ютера – принцип інтерактивності [11, с. 110].

Взаємодія учня з комп'ютерною системою повинна бути інтерактивною, тобто колективною активною. Інтерактивність виявляється у можливості участі учня та комп'ютера у виконанні завдань системи у вирішенні навчальних завдань і стосується свідомого функціонування учня, що підсилюється керуючою функцією системи. Інтерактивне спілкування відіграє особливу роль у викладанні іноземних мов, оскільки форми активного спілкування більше цікавлять сторону учня, ніж сторону комп'ютерної системи. Постійне стимулювання діяльності учнів може значно підвищити рівень мовної практики. Ось чому інтерактивність вважається показником проактивної ефективності комп'ютерної системи навчання та виділяється, як домінуюча потреба в комп'ютерних навчальних програмах [11, с. 112].

Науковий принцип в комп'ютерному навчанні реалізується в багатьох аспектах:

- при розробці процесу відбору навчального матеріалу на основі використання автоматизованих методів аналізу тексту вчителями;
- врахування законів інтелектуальної діяльності людини, вдосконалення презентації та організації навчальних матеріалів;
- удосконалення процесу засвоєння знань шляхом застосування можливостей комп'ютера для запису параметрів учбової діяльності [34, с. 3].

Принцип доступності навчання за допомогою комп'ютера сприймається, як орієнтація при взаємодії між людиною та машиною, віковими особливостями користувачів, їх знанням іноземної мови та вмінням володіти комп'ютером. Можна також сказати, що рівень доступності процесу інтеграції навчальних матеріалів також підвищується завдяки величезним можливостям системи надання студентам додаткової довідкової інформації та особистої інформаційної підтримки. Доступність інформації надається її допоміжною структурою. Одним із ключових принципів структурування інформації, що забезпечує студентам вибір змісту в процесі переміщення по інформаційній системі до потрібної точки вибору, є ієрархічна класифікація із загальним співвідношенням ідей.

Доступ до інформації забезпечується презентацією, простотою та прозорістю ідей, якими користуються вчителі. Вибір викладачем правильних слів для початку представлення інформаційно-комп'ютерних технологій – це зміст матеріалу, який вивчається, що дозволяє студенту приймати первинні стратегічні рішення [21, с. 41].

Опрацювання наукової та науково-методичної літератури з проблематики дослідження надає можливість узагальнити матеріал та подати його у вигляді таких положень.

Індивідуалізація навчального процесу обумовлена потужним потенціалом комп'ютерних засобів та технологій.

Огляд наукової літератури засвідчив, що компонентна складова індивідуальності складається з трьох видів: особистісна, суб'єктна і індивідуальна. Під час роботи вчителю слід враховувати всі види індивідуалізації. Принцип індивідуалізації та всі інші дидактичні принципи реалізуються саме за допомогою інформаційних технологій. І хоча вони вимагають обробки і підготовки матеріалів до кожного уроку, вони значно полегшують професійну діяльність педагога.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ

2.1 Принцип індивідуалізації в навчанні іноземної мови

Специфіка навчання іноземної мови вимагає постійного контакту викладача з учнями, постійного спілкування, довіри, підтримки комфортної атмосфери, яка веде до ефективної роботи в класі. Встановлення гарного контакту в мовному спілкуванні можна здійснити тільки за умови знання особливостей учнів. О. І. Чернякова зазначала, що для того щоб вчити, треба знати своїх учнів [28, с. 145]. І це твердження набуває особливого значення щодо навчання іноземної мови: тільки добре знаючи індивідуальні особливості своїх учнів викладач може правильно розподілити завдання між учнями, організувати комунікативну роботу, надати допомогу кожному у виборі найкращих для нього прийомів і способів навчання, коректно, часто не промовляючи ні слова, виправляти помилки і т. д.

Т. Л. Годованюк надає таку характеристику ідеального викладача: «Щоб стати справжнім лідером, вчителю необхідно бути винахідливим, доброзичливим, наполегливим, терплячим, зацікавленим в людях. Вам слід знати імена своїх учнів, факти з їхнього життя для того, щоб внести в розмову елементи, які їм цікаві. Ви повинні реагувати на настрій групи, їх зацікавленість в предметі розмови, на можливу тему. Учні висловлюють себе в нюансах мови, жестах, виразах обличчя» [9, с. 41].

Дійсно, якщо ми будемо ігнорувати всі ці складові, на заняттях може розвинутися недоброзичлива атмосфера, при якій учні не хочуть говорити, або навіть вороже ставляться один до одного.

На цьому етапі дослідження ми підійшли до основної теми нашої роботи, а саме, до принципу індивідуалізації в комунікативному методі навчання та

його реалізації. Принцип індивідуалізації передбачає, що в центрі навчання знаходиться особистість учня в усій сукупності її індивідуальних, особистісних якостей. Цей дидактичний прийом передбачає врахування індивідуальних особливостей учнів в процесі занять і позааудиторної роботи [4, с. 51].

Т. Л. Годованюк виокремлює три види індивідуалізації:

- особистісну;
- індивідуальну;
- суб'єктну [9, с. 108].

Особистісна індивідуалізація передбачає, що ми повинні враховувати такі параметри, властиві нашим студентам, як їх особистий досвід, інтереси, схильності, емоції і почуття, світогляд, статус в колективі. Це дозволяє викликати в учнів справжню мотивацію, яка буде не нав'язлива це і є породженням комунікативного методу навчання [12, с. 218].

Для цього необхідно підбирати завдання, не тільки ті які відповідають інтересам учнів, а й сприяють пізнанню, що створює умови для справжнього спілкування. Іншими словами, плануючи урок, підбираючи матеріал, відбираючи практичні завдання і обдумуючи можливий варіант фінальної комунікативної ситуації, викладач повинен враховувати специфіку студентів, сферу їх інтересів і світогляд.

Наведемо приклад з власного досвіду. Будучи прибічником посібників видавничого дому “Oxford”, ми вважаємо безліч їхніх ідей дуже вдалими. Наприклад, у підручнику “New English File Pre-Intermediate” [35], на наш погляд, зрозуміло і цікаво викладено матеріал, пов'язаний з вивченням такого граматичного матеріалу як “Subject and Object Questions”. Автори підручника пропонують вивчати цю непросту граматичну тему з опорою на факти про музику, через опитувальники, вікторини, обміни думками, присвяченими цій темі. Для багатьох груп ця тема є цікавою, а отже і граматична складова уроку проходить «рівно», особливо якщо серед студентів є меломани. Для інших же груп варіант запропонований у цьому підручнику може здатися далеким від їхніх інтересів, а отже і непродуктивним для роботи в класі. Але невдачі на

занятті можна легко уникнути, якщо викладач має уявлення про коло інтересів і особистий досвід своїх студентів. Адже «музику» завжди можна замінити «літературою», «спортом» або навіть «бізнесом». Таким чином, особистісна індивідуалізація є необхідною умовою успішної роботи викладача в комунікативній групі.

Як згадувалося вище, ще одним видом досліджуваного дидактичного принципу є *індивідуальна індивідуалізація*. В основі індивідуальної індивідуалізації лежить облік так званих індивідуальних особливостей того, хто навчається: рівня розвитку пам'яті, мислення, сприйняття, і лінгвістичних здібностей (фонематичного слуху, здатності до імітації, здогаду, розрізнення, узагальнення і т. д.). Для того щоб отримати чітке уявлення про індивідуальні особливості учня, можуть використовуватися спеціальні тести. Але як правило, після проведення вхідного тестування або, в крайньому випадку, після одного – двох занять в групі досвідчений викладач може визначитися з темпераментом студентів, їх здібностей і мотивацією. Це відбувається природним чином, так само, як якби ми спілкувалися в реальному житті [20, с. 91].

Знання індивідуальних особливостей учнів дозволяє зробити процес навчання в комунікативній групі більш ефективним. Наприклад, якщо ми відчуваємо, що хтось зі школярів з більшим зусиллям засвоює новий матеріал і витрачає на це більше часу, під час діагностичного опитування («зрозумів – не зрозумів»), ймовірно, ми запитаємо його одним з останніх, щоб дати йому час послухати одногрупників, подумати, відчути себе впевненіше. Або, якщо викладач зауважує у студента відсутність мотивації і небажання виконувати справи вдома, можливо, під час перевірки домашніх завдань йому варто приділяти більшу увагу, карати, заохочувати, але ніколи не ігнорувати, так як наслідком буде повна втрата інтересу. Таким чином, індивідуальний підхід до учнів може стати запорукою більш успішного і продуктивного освітнього процесу [15, с. 53].

Третім видом індивідуалізації є *суб'єктна індивідуалізація*. При суб'єктній індивідуалізації беруться до уваги властивості того, хто навчається

як суб'єкта навчальної діяльності. Мета цього виду індивідуалізації – навчити студентів найбільш ефективним прийомам роботи з вивчення мови, розвинути певний стиль учбової діяльності. Іншими словами, суб'єктна індивідуалізація полягає в навчанні студентів виконувати різні види комунікативних завдань (мозковий штурм, інтерв'ю, схема соціопитувань, рольові ігри, презентації і т. д.). Чим швидше студенти вловлюють суть завдань, чим краще вони їх виконують, тим успішніше вони опановують матеріал і швидше досягають кінцевої мети – вивчення англійської мови. Дуже важливо навчити студентів комунікативної групи способам взаємодії в ній, прищепити культуру взаємин і стиль навчальної діяльності навчити найбільш раціональним прийомам. У комунікативних групах це особливо важливо, тому що студенти набувають комунікативні навички через спілкування з однокласниками, тобто успіх спільної справи залежить від кожного окремо [25, с. 24].

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно ще раз відзначити, що не можна недооцінювати вплив викладача, здійснюваний при індивідуальному підході. В постійному контакті з учнями, в мовному спілкуванні з ними, викладач може всіма можливими шляхами сприяти успішності навчання і розвитку мовної компетенції студентів.

2.2 Методи і прийоми для реалізації принципу індивідуалізації

У процесі навчання активізація мовленнєвої персоналізації дуже важлива, мова завжди особиста. Вона тісно пов'язана із сферою психології людини. Особливо з мисленням та сприйняттям людини, як індивідуальності. Відношення до середовища показується в мові. Саме тому не знаючи учня, як особистість, його неможливо ефективно навчити мовної діяльності. Для цього педагогу потрібно вивчити учнів, їх характер, інтереси, прослідкувати за їх поведінкою в команді, взаємовідносини з різними людьми (одногрупники, батьки, педагоги), життєвий досвід, дізнатися що їх може мотивувати, тощо. Згрупувавши, всі ці данні треба занести у спеціальний проект – методичну

характеристику класу, яка застосовується для технічних аспектів занять – підготовки та скеруванні уроків. Саме створення методичної характеристики класу виплачується високою мотивацією учнів у навчанні. Це і є найголовнішим в будь-якій діяльності. [33, с. 137]. Саме ці знання необхідно використовувати для визначення змісту навчання та його системи. За допомогою методичної характеристики класу вчитель бачить, які вправи краще обрати та як їх організувати. Загальна інформація щодо кожного питання дослідження повинна бути уточнена та актуалізована. Перед її вивченням треба проводити опитування, можливо, за допомогою анкет. Це сприяє кращому та більш доцільному відбору матеріалів для мовної практики. Питання в анкеті стоять за певною структурою, кожне наступне питання надається з метою якомога більше зібрати інформації про всі аспекти особистості студента для бачення його особистісної індивідуалізації [32, с. 59].

Важливо зазначити, що анкета, насамперед, має за мету врахувати риси особистості всіх учнів, забезпечуючи тим самим високий рівень мотивації у спілкуванні. По-друге, анкетування може бути використане для прогнозування мовної діяльності учнів та надання кращого мовного та пояснювального матеріалу для висловлювання. Почати планувати всі теми та підсумкові теми потрібно з завершального уроку, оскільки це дозволяє відгадати якими будуть результати «сценарію». Це забезпечить чітко поставлену мету, розподіл часу, зміст та кількість мовних матеріалів для різних типів уроків в циклі [32, с. 60].

Проте, не лише зміст навчання, а й одні й ті ж методи і прийоми навчання мають різний вплив на учнів, в залежності від їх особливостей. Наприклад, якщо два «доповідачі», які працюють у парі не відчують приязні один до одного, то їх робота не буде дуже ефективною. Не рекомендується просити клас ставити питання до учня, якщо його статус в колективі не високий. Буде не правильним просити флегматика прискоритися у виконанні завдання. Учні який любить спілкуватися в групах та є дуже товаришким не варто призначати індивідуальні завдання.

Досвід показує, що більше питань ставлять до тих учнів, які є популярні в певному колі людей. Виходячи з цього ми бачимо, що на уроках мовної діяльності потрібно підбирати бажаних партнерів один для одного; учням, котрим важко комунікувати у групі, у яких низький статус у бесідах при виконанні індивідуальних завдань потрібно пропонувати цікаву інформацію, яка допоможе зацікавити та примусить звернути увагу до їх виступу інших [29, с.163].

Домашні завдання у вигляді індивідуальних легко підбирати і задавати. У цьому випадку індивідуальне та групове навчання поєднуються: учні в класі розповідають про те що вони вивчили вдома. Оскільки його колеги не знають ні змісту розповіді, ні теми, то це цікаво і їм і доповідачу. Цей вид роботи використовується також, як мовна розрядка. Усі студенти по черзі готують розповіді про свої інтереси [19].

Під час навчання говорінню дуже добре відкривається індивідуалізація учня, але для цього завжди потрібні додаткові роздаткові матеріали, такі як статті, взяті з газет та журналів або картки. Статті можуть бути інтерпретовані, оброблені, та упорядковані за змістом і темою. Якщо студент цікавиться музикою в нього є улюблений співак чи група, попросіть його прочитати якусь статтю про зірку, або про його гастролі і потім розповісти про прочитане у класі. Це буде його індивідуальне завдання, яке буде цікаве і учню, який буде його виконувати і аудиторії, яка буде це слухати [3, с. 28].

У таких випадках буде доречно застосувати такі прийоми:

- особистісний характер установок, наприклад, з'ясувати які герої у розповіді сподобалися кожному учню. Завдання: «Позначте риси характеру героя який вам найбільше сподобався»;
- використання суті тексту, для доведення своєї думки (спростувати, при цьому, думку співбесідника);
- через особисту персоналізацію мова вважається засобом задоволення поза академічними інтересами та вміннями. Студенти збагачують

одне одного, демонструючи свою унікальність, формуючи взаємні довірчі відносини між викладачем та учнем та мовні партнерські стосунки [1, с. 16].

Інформативне навчання означає врахування всіх індивідуальних особливостей учнів. Проте завданням навчання є не тільки врахувати усі здібності учнів, а й розвивати їх, усіма можливими способами. Відомий дослідник умінь та здібностей Г. Д. Браун писав, що розвиток навичок – природне, повномасштабне вираження людських можливостей. Чим ефективніші навички, тим ефективніша діяльність [31, с. 130].

Г. Д. Браун пропонує застосувати такі організаційні засоби:

- направлена допомога учням у «критичних моментах» уроку. Ця допомога залежить від рівня розвитку і наявності тієї чи іншої навички. Наприклад: під час фонетичної розминки учні повторюють щось хором, але вчитель приділяє увагу тим учням у яких слабо розвинені навички до імітації та наслідування;

- умисне використання різних типів підтримки: смислової та змістовної, розробленої, описової та схематичної. Правильно підібрана підтримка допоможе учням швидко та точно зрозуміти поняття граматичних структур, в цей же час при вивченні слів допоможе учням, які мають проблеми з здогадами, при розвитку мовленнєвих навичок – буде допомогою для тих учнів, які мають проблеми з мовленнєвими предметами, предметами з досягненням цілі, логічними та послідовними ідеями [31, с. 130];

- послідовність опитування. Слабкі студенти досягають успіху, коли отримують підказку – правильну відповідь сильних та середніх учнів. Проте даною послідовністю «сильний – середній – слабкий» не завжди треба користуватись. Наприклад, на уроці з побудови лексичних навичок слабкішим учням надають картки з готовим міні текстом, в якому вже підкреслена головна фраза. І тому буде доречним піти проти цієї системи та викликати слабкішого учня, цим самим він зможе проявити свої здібності;

- зазвичай слабким учням надається в три рази більше часу для відповіді, ніж іншим. Вони розбирають дане їм індивідуальне завдання, продумують свою відповідь, проговорюють її або прочитують відповідний матеріал. Однак не можна завжди надавати їм так багато часу. Це не сприятиме їх розвитку і вони залишатимуться на одному рівні увесь час;

- використання розширених індивідуальних завдань. Наприклад, на уроці з монологічного мовлення учень зі слабкими здібностями не може швидко підготувати чітке висловлювання про книгу, фільм або пісню, тому йому надається додаткова заздалегідь підготовлена картка, яку він попередньо вивчає. На уроці вона допомагає освіжити пам'ять і виконати завдання швидше [31, с. 131];

- застосування завдань з різними рівнями складності. Використовується переважно в домашніх завданнях. Наприклад, після курсу з розвитку навичок слабкі студенти повинні виконувати завдання, засновані на розмовному мовленні, середні студенти на основі досвіду, але з підказками, сильні – без підказок та опорних завдань;

- використання додаткового цікавого матеріалу, що не передбачене програмою (для сильних учнів);

- допомога слабким учням від сильних. Їх цього треба буде навчити. Проте, якщо клас дружній, то в навчанні допомоги слабким учням немає потреби, усі учні будуть допомагати один одному;

- часті опитування учнів з слабкими навичками. Це дає можливість учням, розвивати свої навички та вчить працювати протягом всього уроку [31, с. 132].

Підсумовуючи усе вищесказане, можна сказати, що мовна орієнтація насамперед стосується практичної спрямованості уроку. Різні методи індивідуалізації вчителі використовують для особистісного навчання мовної діяльності. Використання мовних ситуацій на уроці є одним з найбільш вдалим прийомом, він дозволяє учням враховувати їх індивідуальні особливості.

Ефективне використання мовних ситуацій не тільки сприяє високому рівню володіння мовною діяльністю, але й сприяє суб'єктивному статусу учнів.

2.3 Індивідуальний підхід у роботі з аудіотекстом

Індивідуальний підхід у навчанні іноземній мові означає створення оптимальних робочих процесів та надання певної допомоги кожному учні. Ця робота є важливою при роботі з аудіотекстом через індивідуальні психологічні характеристики учнів, такі як мовна слухова пам'ять, мовна слухова увага та порушення слуху мови, які безпосередньо впливають на когнітивні якості і на розуміння мови [10, с. 53].

Мовна система дозволяє прослуховувати цілісний текст на основі диференційованого прийому та налаштуванні навчальної діяльності учнів. Різні завдання для одного і того ж аудіотексту записуються на картки та читаються всім учням. Кожне завдання містить чіткі вказівки, плани його виконання та відповідні поради. Час на виконання будь-якого завдання надається всім однаковий [8, с. 179]. Навчальна група поділяється на декілька підгруп залежно від кількості послідовних завдань для аудіотексту.

Робота з аудіотекстом має три частини:

- перед текстова;
- текстова;
- після текстовий [27, с. 206].

Передтекстова частина включає роботу у групі, додатковий матеріал та фрагменти аудіотексту, а також безпосередню навчальну взаємодію, обговорення почутого тексту у парах або з вчителем, це є невід'ємною частиною індивідуалізації. Основне значення частини: усунення мовних проблем аудіотекстом (обмеження розуміння найскладніших речень у тексті та окремих слів і фраз), вправи для затренування на основі тексту, введення та початкова інтеграція нових слів, прослуховування окремих фрагментів аудіотексту, лексичних та граматичних одиниць.

Для цієї частини можна використовувати наступні види завдань:

- подання нових слів з їх поясненням, інтерпретація за допомогою ілюстрацій;
- нагляд за розумінням учнями нових слів почутих у аудіотексті з використанням наочних матеріалів;
- практикування техніки читання найскладнішого матеріалу з аудіотексту (наприклад, наголос, синхронність, вимова, артикуляція мови, семантичний відбір);
- робота над найскладнішими граматичними структурами у реченнях, їх розпізнавання, розмежування та встановлення вихідної форми дієслів (інфінітиви), встановлення форми дієслова застосованої у реченні (часова форма);
- групування слів за темою (слова подаються у списку чи реченнях);
- групування слів за структурою (коренева, суфіксальна, префіксальна, складні слова, фразеологізми);
- запитання до тексту (спеціальні, розділові, загальні, альтернативні, заперечні);
- вибіркоче прослуховування фрагментів тексту (речень), включаючи формулювання відповідей на запитання, відтворення контексту в якому використане слово та визначення правильності чи неточності попереднього твердження;
- мінімальний лексичний чи текстовий диктант;
- прослуховування речень з дуже складними словами та граматичними структурами;
- прослуховування чисел та імен;
- читання певного фрагменту аудіотексту, роблячи акцент на розуміння прочитаного [6, с. 35].

Попереднє прослуховування тексту сприяє постановці предтекстових питань. Їх метою є підтвердження чи спростування тверджень запропонованих

автором або вчителем; вибір правильних, приблизних та неправильних тверджень; вибір правильної відповіді на запитання; відтворення тексту з ключовими словами.

За допомогою предтекстових питань можна знайти орієнтири та виконати наступні види роботи з текстом:

- надання відповідей на предтекстові питання;
- створення основної ідеї;
- прослідковування лінії сюжету;
- підбір до кожної частини тексту заголовків;
- визначення теми тексту (відтворення частин тексту, в яких використовуються певні слова);
- пошук правильних або неправильних тверджень;
- пошук відповіді, під час прослуховування тексту, на одне з даних питань [5, с. 116].

Текстова частина включає прослуховування цілого тексту, окремих абзаців та декілька блоків створених за сенсом. Після повторних прослуховувань тексту учням надаються такі види завдань:

- підбирання заголовка до кожного абзацу;
- відтворення фрагментів тексту в яких застосовані ключові слова;
- розповідь фрагменту або всього тексту своїми словами; надання відповідей на питання;
- пошук фрагментів в англійському тексті, спираючись на український еквівалент;
- вторинне прослуховування тексту або його окремих частин;
- аналіз використання мовних засобів [5, с. 117].

Після текстова частина включає в собі наступні види завдань:

- робота у вигляді «питання – відповідь»;
- створення плану для переказу;
- дослівний, диференційований, стислий переказ;

- коментування змісту та оформлення тексту;
- продовження та доповнення тексту;
- написання розповіді схожої до тексту;
- створення дискусії за темою тексту;
- опис зображень (слайдів), які ілюструють зміст почутого тексту;
- послідовне переключення між різними видами мовленнєвої діяльності [16, с. 127]. Практичне застосування зазначеного прийому диференціації представлено у додатку А.

Лінгафонні і нелінгафонні форми динамічно поєднані у роботі з аудіокасетом. Найповніші та правильно виконані учнями завдання надаються класу у вигляді ключів. Правильна відповідь оголошується учнем або, за необхідності, вчитель надає та коментує її. Багато завдань виконується при безпосередньому спілкуванні між викладачем та учнем. Робота з аудіотекстом у фоновій класі дозволяє повністю та ефективно керувати процесом розуміння англійської мови [23, с. 106].

Основним принципом індивідуалізації є допомога слабким учням виконувати різні види вправ та забезпечити інтеграцію програмних матеріалів. Крім того, важливо відзначити, що учні, які володіють мовними навичками на вищому рівні, повинні отримувати необхідні їм завдання, які співпадають з їх інтересами, здібностями та відповідають їх рівню підготовки. Звукове обладнання (магнітофони, програвачі, комп'ютери) дозволяє реалізовувати всі види аудіо-діяльності під час вивчення вимови, можливість передавати навчальну інформацію у форматі природної мови при навчанні слухати та говорити, а також сприяти активізації навчального процесу.

На сьогодні освіта ставить перш за все завдання реалізувати унікальний підхід до всього, що викладається, з урахуванням як його особистих, так і типографічних особливостей. У той же час індивідуалізація навчання все більше залежить від знань про аспекти когнітивних стилів та когнітивних стратегій особистості. У той же час, індивідуалізація освіти дозволяє кожному

студенту реалізувати свої навички та вирішити такі проблеми, як виявлення, облік та розвиток його вмінь, включаючи вміння вивчати іноземні мови.

Акцент на академічній діяльності поступово переходить на самостійне навчання студентів у класі та поза класом. Відповідно, вчителі повинні мати чітке уявлення про умови, які є найбільш ефективними для навчання кожного студента, і повинні докладати всіх зусиль для їх розвитку. Так як рівень знання мови часто залежить від здатності людини до вивчення іноземних мов, потрібно, щоб навчальний процес стимулював розвиток таких навичок у всіх учнів, спираючись на принцип індивідуалізації.

ВИСНОВКИ

Метою нашої роботи було дослідити основні методи і прийоми для успішного відтворення принципу індивідуалізації на заняттях з англійської мови. Ми досягли поставленої нами мети та виконали наступні завдання:

- проаналізували наукові та навчально-методичні праці вітчизняних і зарубіжних авторів з проблематики дослідження;
- надали визначення базовим поняттям наукової розвідки;
- дослідили основні методи і прийоми для ефективної реалізації принципу індивідуалізації в навчанні англійської мови;
- описали технологію реалізації принципу індивідуалізації навчання на уроках англійської мови.

Теоретико-методологічне підґрунтя проведеного дослідження формують праці українських та зарубіжних учених із релевантних проблем. Методологія як наука не може існувати без педагогічних теорій, які вже були винайдені академічними науковцями, а отже, формулюють та узагальнюють правила навчального процесу та тривалий час перевіряють практичний досвід викладачів. Принцип індивідуалізації ґрунтується на врахуванні індивідуальних особливостей студента.

Для того щоб краще засвоїти іноземну мову потрібно слідувати певним законам, знання яких допомагає знайти ефективні способи та засоби навчання, а також допомагає правильно організувати процес навчання. Такі форми включають випадкове засвоєння учнями класу знань, умінь та навичок, наприклад, персоналізація навчальної роботи. Необхідність та характер такого підходу залежить від рівня підготовки учнів до певного уроку, складність навчальних матеріалів та етапів вивчення кожної теми. Не можна забувати, що головним впливом на учня є його настрій у класі: цікавість, потяг, зосередженість, стрес, сюрприз, здивування, безтурботність, нудьга. Здатність стимулювати бажані нам психічні стани вимагає індивідуального підходу до

кожного учня. Унікальним підходом має бути вся система виховання особистості. Важливо зазначити, що для всіх учнів класу (або групи) слід використовувати індивідуальний підхід. Індивідуалізація передбачає створення умов, коли кожен студент може повністю продемонструвати свої вміння та свою унікальність.

Мистецтво вчителя, який «представляє себе», проявляється у тому, як він створює та підтримує погляд учнів, і такий образ сприяє виконанню впливу. Таким чином, викладацькі навички повинні базуватися на індивідуальних особливостях учнів.

Я, Коломієць Дар'я Андріївна, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «Індивідуалізація навчання іноземної мови на старшому етапі» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк С. Шляхи активізації пізнавальної діяльності учнів / С. Антонюк // English Language and Culture. Вип. 7 – 2011. – С. 15–16.
2. Басюк Т. М. Основи інформаційних технологій : навч. посіб. / Т. М. Басюк, Н. О. Думанський, О. В. Пасічник. – Львів : Новий Світ-2000, 2011. – 390 с.
3. Бірюкова К. В. Принцип наочності як основа засвоєння матеріалу у викладанні іноземної мови / К. В. Бірюкова // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: шляхи інтеграції школи та ВНЗ. – Харків : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2017. – С. 27–29.
4. Василенко О. Індивідуальний підхід у процесі організації самостійної роботи з іноземної мови / О. Василенко // Професійна освіта: методологія, теорія та технології. Вип. 2. – Київ : Педагогічна думка, 2015. – С. 49–57.
5. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2011. – 206 с.
6. Візирякіна Ю. В. Розвиток навичок критичного мислення при викладанні іноземної мови / Ю. В. Візирякіна // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: шляхи інтеграції школи та ВНЗ. – Харків : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2017. – С. 35–37.
7. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. / Н. П. Волкова. – 4-те видавництво. – Київ : Академвидав, 2012. – 615 с.
8. Гаврищак Г. Р. Диференціація навчальних графічних завдань як засіб здійснення індивідуального підходу / Г. Р. Гаврищак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – Вип. 2. – Тернопіль : Тернопільський

національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2010. – С. 177–183.

9. Годованюк Т. Л. Індивідуальне навчання у вищій школі: монографія. / Т. Л. Годованюк. – К. : НПУ імені Драгоманова, 2010. – 160 с.

10. Грібкова І. Ф. Психологічний характер труднощів при вивченні іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах / І. Ф. Грібкова // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: шляхи інтеграції школи та ВНЗ. – Харків : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2017. – С. 53–55.

11. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навч. посіб. / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с.

12. Єремєєва В. М. Індивідуалізація як перспективний спосіб створення технологічних систем професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя // Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С. 210–230.

13. Жарких Ю. С. Комп'ютерні технології в освіті : навч. посіб. / Ю. С. Жарких, С. В. Лисоченко, Б. Б. Сусь, О. В. Третяк. – Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – 239 с.

14. Заярна І. С. Деякі аспекти використання інформаційно комунікаційних технологій у навчанні англійської мови / І. С. Заярна // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, Випуск 4, Серія: Педагогіка [Електронний ресурс]. – Хмельницький : Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, 2015. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_4_7 – (14.05.20).

15. Казачінер О. С. Сучасні форми та методи навчання англійської мови : підручник / О. С. Казачінер. – Харків : Основа, 2010. – 112 с.

16. Кальченко С. М. Використання аудіоматеріалів для розвитку фонематичного слуху учнів на уроках англійської мови в середній школі / С. М. Кальченко // Таврійський вісник освіти. – Вип. 3. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. – С. 125–129.

17. Кононец Н. В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання / Н. В. Кононец // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. 54 – Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2012. – С. 76–80.

18. Кузьминський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / А. І. Кузьминський. – 2-ге вид. – Київ : Знання, 2011. – 486 с.

19. Малихін О. В. Індивідуалізація професійно орієнтованого навчання та самонавчання іноземних мов у вищій педагогічній школі / О. В. Малихін // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія «Педагогічні науки». – Вип. 1 [Електронний ресурс] – Хмельницький: Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, – 2011. – Режим доступу :http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_1_11 (20.05.20).

20. Мартинчук О. О. Індивідуалізація як фактор покращення вивчення іноземної мови у ВНЗ / О. О. Мартинчук, Л. В. Дьомочка // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я. – Ч. IV. – Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2018. – 91 с.

21. Музиченко С. В. Принципи використання інформаційних технологій у навчальному процесі / С. В. Музиченко // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. праць – Вип.3. – Бердянськ : БДПУ, 2017. – С. 39–48.

22. Носенко Т. І. Інформаційні технології навчання : навч. посіб. / Т. І. Носенко. – К. : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. – 184 с.

23. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова, С. І. Потапенко, Г. С. Чекаль та ін. – К. : Академія, 2010. – 328 с.
24. Сергєєнкова О. П. Загальна психологія: навч. посіб. / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
25. Сошенко С. М. Еволюція методів викладання іноземної мови / С. М. Сошенко, Б. С. Коломієць // Педагогічний процес: теорія і практика. – Вип. – 1. – Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – С. 22–27.
26. Тарнопольський О. Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник / О. Б. Тарнопольський, М. Р. Кабанова. – Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. – 256 с.
27. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-ге вид., доп. – Київ : Академвидав, 2014. – 456 с.
28. Чернякова О. І. Індивідуально-особистісний підхід у навчальному процесі вивчення іноземної мови / О. І. Чернякова // Психолінгвістика : зб. наук. праць. Вип. 9 – Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2012. – С. 143–149.
29. Шестопалова І. О. Нові принципи диференційованого підходу до формування мовних підгруп у навчальному процесі з іноземних мов / І. О. Шестопалова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. праць – Вип. 5 (34). – Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. – С. 162–172.
30. Abrioux Dominique A. M. X. Computer-Assisted Language Learning and Distance Education / A. Dominique / Journal of Distance Education. – 2013. – Vol. 4, № 1. – P.20–37.
31. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. / H. D. Brown – New Jersey: Prentice Hall, 2015. – 285 p.
32. Depner G. Pragmatics and Foreign Language Teaching / G. Depner // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на

сучасному етапі: шляхи інтеграції школи та ВНЗ. – Харків : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна – 2017. – С. 59–61.

33. Instructional Planning & Delivery / Teach For America Authors. – 2011. – 202 p.

34. Liu G. Z. A Key Step to Understanding Paradigm Shifts in E-learning: Towards Context-Aware Ubiquitous Learning, / G. Z. Liu, G. J Hwang // British Journal of Educational Technology. – 2010. – V.41. – № 2 – P. 1–9.

35. Oxenden C. New English File Pre-Intermediate / C. Oxenden, C. Latham-Koenig, P. Seligson. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 160 p.

36. Tomilson C. A. The Differentiated Classroom : Responding to the Needs of All Learners, 2nd edition / C. A. Tomilson. – Alexandria, VA : Association for Supervision and Curriculum Development, 2014. – 197 p.

ДОДАТОК А

Застосування прийому диференціації у роботі з аудіотекстами

Фрагмент уроку

Тема: Аудіювання.

Мета: Застосування принципу індивідуалізації навчання у роботі з аудіотекстами. Удосконалення навичок аудіювання з пошуком необхідної інформації.

Завдання: Застосувати прийом диференціації у роботі з аудіотекстами.

Хід уроку

Teacher: Today at the lesson, we will learn to work with audio texts using the technique of differentiation.

You will be divided into three groups and each group will do certain tasks related to the audio text.

Group 1: Before text

Task 1: Are the following statements true or false?

1. The word 'graffito' originally is the Greek word.
2. The word 'graffito' means to draw.
3. Graffiti are as old as writing.
4. People usually scratch some words on the wall because they do not have time to write letters.
5. Anything drawn or written on a wall or door, so as to be seen by the public, is called 'graffiti'.

Task 2: Recreate the context in which the following words are used:

Scratching, scribble, frustrated, oppressed, vandalism.

Task 3: Ask questions to the text.

Group 2: Text

Task 1: Divide the text into parts and come up with a title for each.

Task 2: Analyze the use of language tools.

Продовження додатка А

Task 3: Retelling text or part of text in your own words.

Group 3: After text

Task 1: Working in pairs. Ask your colleagues questions and answer their questions.

Task 2: Continue the text or some part of it.

Task 3: Write your story similar to the subject of the text.

Text for listening**GRAFFITI**

The word 'graffito', the plural form is graffiti, is originally the Italian word for 'scratching'. It has now become the international word for the anonymous scribbling we all see on the walls and wooden fences, in the underground and in the public loos.

Graffiti are as old as writing. In one way, they haven't changed much over centuries. Graffiti writers still scribble their own names. They still write about love and sex. But graffiti can also tell us about political and social conditions at a certain time.

Today there are more graffiti works than ever before. Why do we witness such an explosion? People always have an urge to express themselves and most people won't take the trouble to write letters to the editor of the newspaper or the like. Also in some countries writing on the wall is the only way left to show your feelings when you feel pushed around, frustrated, oppressed and powerless.

Is the simple reason for writing graffiti that the scribbler just wants to express himself? Or has it become too quick and easy with all the new spray paints and felt-tipped pens to produce graffiti? Certainly a lot of them are ugly, boring, aggressive and present a form of vandalism. But whatever the reason for them, the best ones are elaborate in design and are free entertainment – intelligent, witty and funny.

From "ABC Kaleidoscope" [35, c. 113]